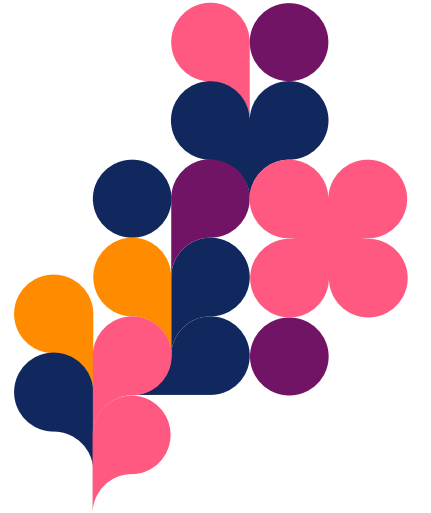

Hoitoon liittyvät infektiot

7.5.2025

- Janne Laine
- Apulaisylilääkäri
- Tays, infektioyksikkö

Hoitoon liittyvä infektio

- Määritelmä (*H. Syrjälä & O. Lyytikäinen; Hoitoon liittyvien infektioiden torjunta, THL 2018*)
- Potilaalla/asiakkaalla todetaan minkä tahansa mikrobin tai sen toksiinin aiheuttama infektio, joka
  - ei ole ollut todettavissa tai itämässä hänen tullessaan hoitoon
  - todetaan joko hoitojakson aikana tai sen jälkeen
- Tartuntatautilaki, 3 §: ”sosiaali- ja terveydenhuollossa toteutetun tutkimuksen tai annetun hoidon aikana syntynyttä tai alkunsa saanutta tartuntatautia”

Yleisimmät infektiotyypit suomalaisissa akuuttisairaaloissa (prevalenssitutkimus 2016)

- Leikkausalueen infektiot 21%
- Yleisinfektio 20 %
- Keuhkokuume 19 %
- Virtsatieinfektio 12 %

Hoitoon liittyvät infektiot –merkittävä kansanterveydellinen haikka

- Lisäävät sairastavuutta ja kuolleisuutta
- Aiheuttavat inhimillistä kärsimystä sairastuneelle ja hänen läheisilleen
- Aiheuttavat tilapäistä ja toisinaan pysyvää haittaa
- Lisäävät mikrobilääkkeiden käyttöä ja siten resistenssin kehittymisen riskiä
- Hoitojaksot pitenevät
- Kustannukset kasvavat

Hoitoon liittyvien infektioiden esiintyvyys, valtakunnalliset prevalenssitutkimukset 2011 ja 2016

TAULUKKO 1.

Hoitoon liittyvien infektioiden (HLI) esiintyvyys erikoisaloittain vuonna 2016 ja vuoden 2011 prevalenssitutkimuksessa.

Erikoisala	Tutkitut potilaat, n	Potilaat, joilla hoitoon liittyvä infektio, n	Hoitoon liittyvän infektion esiintyvyys v. 2016, %	Hoitoon liittyvän infektion esiintyvyys v. 2011, %
Anestesiologia ja tehohoito, yhteensä ¹	345	74	21,4	18,5
Teho-osastot ²	248	55	22,2	21,6
Vastasyntyneiden teho-osastot	97	19	19,6	10,6
Kirurgia, kaikki yhteensä	2 567	288	11,2	8,7
Yleiskirurgia	150	12	8,0	7,5
Gastrokirurgia	747	94	12,6	9,0
Ortopedia ja traumatologia	790	66	8,4	7,0
Sydän- ja thoraxkirurgia	301	42	14,0	13,6
Urologia	216	25	11,6	5,5
Neurokirurgia	140	21	15,0	11,4
Plastiikkakirurgia ³	125	22	17,6	10,3
Lastenkirurgia	39	2	5,1	3,0
Muu	59	4	6,8	12,8
Sisätaudit, kaikki yhteensä	2 254	211	9,4	9,8
Yleissisätaudit	869	60	6,9	7,1
Gastroenterologia	119	9	7,6	5,8
Kardiologia	597	34	5,7	7,8
Hematologia	185	54	29,2	26,4
Nefrologia	84	11	13,1	11,5
Infektiotaudit	310	35	11,3	12,6
Endokrinologia	41	1	2,4	0,0
Muu	49	7	14,3	1,9
Neurologia	614	46	7,5	7,6
Syöpätaudit ja sädehoito	228	40	17,5	13,9
Keuhkosairaudet	389	24	6,2	3,1
Geriatría	192	13	6,8	8,7
Ihotaudit	61	3	4,9	2,8
Lastentaudit yhteensä ⁴	208	18	8,7	7,1
Neonatologia	101	11	10,9	11,8
Pediatría	107	7	6,5	4,3
Naistentaudit ja synnytykset yhteensä	610	24	3,9	1,6
Obstetriikka	491	12	2,4	1,1 ⁵
Gynekologia	119	12	10,1	4,8
Terveet vastasyntyneet	297	0	0,0	5
Korva-, nenä- ja kurkkutaudit	83	1	1,2	2,2
Silmätaudit	26	3	11,5	0,0
Psykiatria	633	5	0,3	0,7
Muu	869	53	6,1	5,9
Kaikki 2016	9 079	803	8,8	
Kaikki 2011	9 712	716		7,4

¹ Sisältää lasten ja vastasyntyneiden teho-osastot

² Sisältää lasten teho-osastot

³ Sisältää palovammojen hoidon

⁴ Ei sisällä lasten ja vastasyntyneiden teho-osastoja, terveitä vastasyntyneitä eikä lastenkirurgiaa

⁵ Terveitä vastasyntyneitä ei raportoitu erikseen 2011, sisältyvät obstetriikkaan

Hoitoon liittyvien infektioiden esiintyvyys, valtakunnalliset prevalenssitutkimukset 2011 ja 2016 2/2

TAULUKKO 1.

Hoitoon liittyvien infektioiden (HLI) esiintyvyys erikoisaloittain vuonna 2016 ja vuoden 2011 prevalenssitutkimuksessa.

Erikoisala	Tutkitut potilaat, n	Potilaat, joilla hoitoon liittyvä infektio, n	Hoitoon liittyvän infektion esiintyvyys v. 2016, %	Hoitoon liittyvän infektion esiintyvyys v. 2011, %
Anestesiologia ja tehohoito, yhteensä ¹	345	74	21,4	18,5
Teho-osastot ²	248	55	22,2	21,6
Vastasyntyneiden teho-osastot	97	19	19,6	10,6
Kirurgia, kaikki yhteensä	2 567	288	11,2	8,7
Yleiskirurgia	150	12	8,0	7,5
Gastrokirurgia	747	94	12,6	9,0
Ortopedia ja traumatologia	790	66	8,4	7,0
Sydän- ja thoraxkirurgia	301	42	14,0	13,6
Urologia	216	25	11,6	5,5
Neurokirurgia	140	21	15,0	11,4
Plastiikkakirurgia ³	125	22	17,6	10,3
Lastenkirurgia	39	2	5,1	3,0
Muu	59	4	6,8	12,8
Sisätaudit, kaikki yhteensä	2 254	211	9,4	9,8
Yleissisätaudit	869	60	6,9	7,1
Gastroenterologia	119	9	7,6	5,8
Kardiologia	597	34	5,7	7,8
Hematologia	185	54	29,2	26,4
Nefrologia	84	11	13,1	11,5
Infektiotaudit	310	35	11,3	12,6
Endokrinologia	41	1	2,4	0,0
Muu	49	7	14,3	1,9
Neurologia	614	46	7,5	7,6
Syöpätaudit ja sädehoito	228	40	17,5	13,9
Keuhkosairaudet	389	24	6,2	3,1
Geriatría	192	13	6,8	8,7
Ihotaudit	61	3	4,9	2,8
Lastentaudit yhteensä ⁴	208	18	8,7	7,1
Neonatologia	101	11	10,9	11,8
Pediatría	107	7	6,5	4,3
Naistentaudit ja synnytykset yhteensä	610	24	3,9	1,6
Obstetriikka	491	12	2,4	1,1 ⁵
Gynekologia	119	12	10,1	4,8
Terveet vastasyntyneet	297	0	0,0	5
Korva-, nenä- ja kurkkutaudit	83	1	1,2	2,2
Silmätaudit	26	3	11,5	0,0
Psykiatría	633	5	0,3	0,7
Muu	869	53	6,1	5,9
Kaikki 2016	9 079	803	8,8	
Kaikki 2011	9 712	716		7,4

¹ Sisältää lasten ja vastasyntyneiden teho-osastot

² Sisältää lasten teho-osastot

³ Sisältää palovammojen hoidon

⁴ Ei sisällä lasten ja vastasyntyneiden teho-osastoja, terveitä vastasyntyneitä eikä lastenkirurgiaa

⁵ Terveitä vastasyntyneitä ei raportoitu erikseen 2011, sisältyvät obstetriikkaan

Erikoissairaanhoidon liittyvien infektioiden tautitaakka Suomessa

Arvio sairaalainfektioiden aiheuttamasta vuosittaisesta tautitaakasta aikuisten somaattisissa akuuttisairaaloissa Suomessa.

	Lukumäärä	Vaihteluväli
Hoitojaksot aikuisten somaattisissa akuuttisairaaloissa	804 456	
	↓	
Hoitojaksot, joihin liittyy vähintään yksi sairaalainfektio (6 %, vaihteluväli 5,0–6,5 %)	48 267	40 223–52 290
	↓	
Sairaalainfektion saaneista kuolee 28 päivän kuluessa (10 %)	4 827	4 022–5 229
	↓	
Sairaalainfektiopotilaat, joilla infektio on yhtenä kuolemansyynä (32 %)	1 545	1 287–1 673
	↓	
Kuolemat sairaalainfektiopotilailla, joilla ei ole välittömästi henkeä uhkaavaa perustautia (50 %)	773	644–837

Hoitoon liittyvien infektioiden vuosittaiset kustannukset Suomessa

Valtakunnallinen prevalenssitutkimus 2005

- **195-492 miljoonaa EUR**

Kanerva M, ym. Suomen Lääkärilehti 2008;63(18-19):1697-1702

Leikkaushaavainfektioiden kustannukset 1988-90

- **200 miljoonaa EUR (1,2 mrd markkaa)**

Hyrylä M. Leikkaushaavatulehdukset leikkausten riskeinä ja niiden yhteiskunnalliset kustannukset Suomessa 1988-1990. Kuopio: Kuopion yliopisto; 1993.

Hoitoon liittyvien infektioiden seuranta

- Ilmaantuvuusseuranta
  - Aloitettu jo 1960-luvulla
  - Passiivinen seurantamuoto, on perustunut yksiköiden omiin ilmoituksiin.
    - Työläs. Ilmoitusaktiivisuus vaihtelee, vertailukelpoisuus on vaihteleva.
- Prevalenssiseuranta
  - Aktiivinen seurantamuoto, kerätyn tiedon laatu on korkea
    - Voi olla myös interaktiivinen oppimistapahtuma
    - Poikkileikkaustutkimus, altis satunnaisvaihtelulle, etenkin pienissä yksiköissä

Hoitoon liittyvien infektioiden seuranta 2/2

- Mikrobiologisten löydösten seuranta
  - Aktiivinen, melko reaaliaikainen, kykenee tunnistamaan epidemioita
    - Ei erityisen työläs
  - Kuitenkin suppeahko näkemys hoitoon liittyvien infektioiden kokonaisuudesta
  - Parhaimmillaan veriviljelypositiivisten infektioiden seurannassa, sekä esim. Clostridioides difficile:n seurannassa

Infektioiden torjunnalla on pitkä historia

- Antiikin aika: Viiniä ja viinietikkaa käytettiin desinfiointiin
- Keskiaika: Karanteeni ruton leviämisen ehkäisemiseksi
- 1800-luku: Semmelweis ja käsidesinfektio, Pasteur ja Koch osoittivat mikrobien ja tautien yhteyden, Florence Nightingale ja sairaahygienia, Lister ja kirurginen antisepsis
- 1900-luku:
  - Antibiootit
  - Rokotukset
  - Varotoimiluokat

Voidaanko hoitoon liittyvien infektioiden määrää vähentää?

- Harbath S. ym. 2003 *J Hosp Inf* 2003;54:258-266
  - Ainakin 20-30 % sairaalainfektioista on estettävissä
- WHO:n mukaan jopa 70 % olisi ehkäistävissä
  - *WHO:n näkökulma on globaali; päteekö tämä arvio korkean elintason maissa?*

Table 6. Impact of hand-hygiene promotion on nosocomial transmission and infection rates

Year	Hospital setting	Significant results	Duration of follow-up	Reference
1977	Adult ICU	Reduction in nosocomial infections due to endemic <i>Klebsiella</i> spp	2 years	4
1982	Adult ICU	Reduction in nosocomial infection rates	Not available	75
1984	Adult ICU	Reduction in nosocomial infection rates	Not available	6
1990	Adult ICU	No effect (average hand hygiene compliance improvement did not reach statistical significance)	11 months	1
1992	Adult ICU	Significant difference between rates of nosocomial infection for two different hand-hygiene agents	8 months	7
1994	NICU	Elimination of MRSA	9 months	2
1995	Newborn nursery	Reduction of vancomycin use	3.5 years	3
2000	MICU/ NICU	Elimination of MRSA	8 months	65
2000	Hospital-wide	Significant reduction of VRE rates in the intervention hospital	5 years	56
		Significant reduction in the annual overall prevalence of nosocomial infections and MRSA cross-transmission rates		

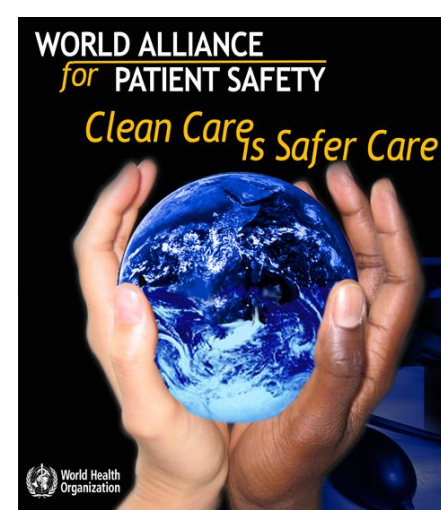
ICU, intensive-care unit; MICU, medical ICU; NICU, neonatal ICU.

Hoitoon liittyvien infektioiden torjunta

- Varotoimiluokat
  - **Tavanomaiset varotoimet**
  - Kosketusvarotoimet
  - Pisaravarotoimet
  - Ilmavarotoimet

Tavanomaiset varotoimet

- Hoitoon liittyvien infektioiden torjunnan perusmenetelmät
  - Käytössä jokaisen potilaan hoidossa, kaikkialla
- *Universal precautions (CDC 1985-87)*
- *Body substance isolation (CDC 1987)*
- *Standard precautions*
  - CDC 1996
  - WHO 2007
  - ECDC 2009
  - Suomessa ”Tavanomaiset varotoimet” v:sta 1999

Käsihygienian komplianssi

Hyvän käsihygienian toteutuminen ammattiryhmittäin TYKS:n havainnointitutkimuksessa 2011–12.

Ammattiryhmä	Havaintoja	Hyvän käsihygienian havaintojen osuus, %
Sairaanhoitajat	2 449	44
Perus- ja lähihoitajat	780	49
Hoitotyön opiskelijat	197	53
Lääkärit	447	25
Laitoshuoltajat	205	40
Bioanalyytikot	70	63
Muut	45	69

Hoitoon liittyvien infektioiden vastaisen työn tulevaisuus

- Seuranta: automatisaatio
  - Mikrobilöydökset
  - Antibioottialoitukset hoidon aikana
  - Rekisterien hyödyntäminen
- Julkinen vertailu väistämättä tulossa
  - Ollaanko siihen valmiita?

Hoitoon liittyvien infektioiden vastaisen työn tulevaisuus 2/2

- Hoitoon liittyvien infektioiden seuranta ja torjunta on merkittävää kansanterveystyötä. Se on hyvin tärkeää ja siihen pitää panostaa.